

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta

Ústav pro klasickou archeologii
Historické vědy
Klasická archeologie

Autoreferát (teze) disertační práce

Mgr. Juraj Kucharík

Osídlenie Bratislavy v 1. storočí pred Kr. až 4. storočí
po Kr. s dôrazom na (možné) rímske osídlenie

Settlement of Bratislava in the 1st century BC until the 4th
century AD with an emphasis on (possible) Roman settlement

Vedoucí práce: Mgr. Jan Kysela, Ph.D.

Praha 2024

1 ÚVOD A METODIKA

Predkladaná dizertačná práca pojednáva o osídlení v historickom centre Bratislavy, tzv. Starej Bratislave, v období 1. stor. pred n. l. až po 4. stor. n. l. s dôrazom na rímske (italické) importy, kontakty. Z toho vyplýva širšie položená, hlavná výskumná otázka: „*Akú úlohu zohrali Rimania v priestore Starej Bratislavy a bratislavskej brány?*“ Podružným cieľom práce je analyzovať prehľad dejín bádania oboch chronologicky vymedzených častí práce. S tým súvisí druhotná výskumná otázka: „*Ako boli vnímané a interpretované rímske dejiny Bratislavy v minulosti?*“

Základnou pracovnou metódou je rozšírenie pramennej základne syntézou archeologických prameňov. Korpus archeologických prameňov zostavujem primárne na základe publikovanej literatúry a čiastočne na základe výskumnej dokumentácie a vlastného výskumu. Zosumarizované rímske importy zaraďujem do jednotlivých kategórií. Archeologické pramene následne analyzujem a uvádzam v nálezovom kontexte. Čiastkové zistenia korelujem a priebežne vyhodnocujem, užívam tiež metódu interdisciplinárneho výskumu. K predmetom hľadám analógie a materiál komparujem s lokalitami v rámci bratislavskej brány a lokalitami širšieho geografického rámca práce. Využívam tiež metódu priestorovej analýzy. Časť analógií som dohľadal počas terénneho výskumu, keď som navštevoval vybrané lokality zmienené v dizertačnej práci. V prípade vybraných predmetov využívam metódu röntgenovo fluorescenčných analýz, ktoré komparujem s výsledkami analógií.

Historiografický prehľad zostavujem na základe staršej (do roku 1900) a ostatnej literatúry. Pramene k historiografii rímskeho obdobia som vyhľadával aj v Archíve mesta Bratislavy, v osobných fondoch niekdajších dejepiscov mesta T. Ortvoja a O. Fausta. Osobný fond V. Ondroucha som študoval v Archíve SNM. V rámci historiografie užívam tiež biografickú metódu.

2 RÁMEC PRÁCE

Prácu v úvode definujem v štyroch rámcoch, ktoré sú zároveň teoreticko-metodologickými východiskami:

1. Geografický rámeč: definuje pracovnú oblasť Stará Bratislava ako územie vymedzené hradným vrchom, na ktorom sa rozkladá areál Bratislavského hradu s jeho

bezprostredným okolím (sektor 1) a územím vymedzeným po roku 1291 mestskými hradbami a jeho blízkym zázemím (sektor 2). Územie Starej Bratislavy ďalej ponímam v širšom kontexte ako vymedzený geografický región tzv. bratislavská brána. Neskorolaténske osídlenie v Starej Bratislave (bratislavské oppidum) porovnávam s vybranými lokalitami v laténskej kultúrnej oblasti v línii stredného Dunaja (od Viedne po Budapešť), v širšej strednej Európe a smerom na západ do Galie. V prípade rímskej doby sa zameriavam na územie provincie Pannonia, jej severnú časť a predovšetkým na stredodunajský úsek hranice medzi tábormi Vindobona a Aquincum.

2. Chronologický rámec: definuje dve obdobia, na ktoré delím problematiku práce: neskorolaténske, t. j. obdobie existencie bratislavského oppida 1. storočia pred n. l. a rímske (cisárske) obdobie, t. j. 1. až 4. storočie n. l. V kapitole hodnotím chronologické koncepcie.
3. Archeologický rámec: definuje základné sídliskové kategórie na území Starej Bratislavy a bratislavskej brány vo vymedzených chronologických obdobiach.
4. Historický rámec: podáva stručný prehľad o historickom vývoji oboch období. Zostavujem ho primárne na základe edovaných prameňov antických autorov a sekundárnej literatúry a výsledkov archeologického výskumu.

3 RÍMSKE IMPORTY

Ťažiskom mojej práce je zostavený a katalogizovaný korpus rímskych importov, ich analýza a vyhodnotenie. V úvode preto definujem termín rímsky import, v ďalších kapitolách 3.1 a 3.2 delím importy na dve vymedzené chronologické obdobia.

3.1 NESKOROLATÉNSKE OBDOBIE - BRATISLAVSKÉ OPPIDUM

V prehľade dejín bádania predstavujem základné myšlienkové prúdy, ktoré formovali tézy o interpretácii oppida v Bratislave a rímskych kontaktoch. Historiografiu rozdeľujem na štyri vývojové obdobia. V prehľade sa zameriavam najmä na názory o definovaní neskorolaténskeho osídlenia v Bratislave ako oppida všeobecne, jeho chronológiu a predovšetkým na dôraz autorov na rímske importy. Prehľad neponímam vyčerpávajúco, ale

uvádzam základné tézy prevažne domácich autorov. Ďalších autorov reflektujem priebežne v analytických častiach práce.

Jednotlivé italické importy v oppide zaraďujem do príslušných kategórií a v rámci nich do skupín. Importy analyzujem, uvádzam ich nálezový kontext a v prípade vybraných dochádzam k novým interpretáciám. Jednotlivé kategórie priebežne súhrnne vyhodnocujem.

3.1.2.1 BRONZOVÉ PREDMETY

Z dôvodu archeologickej dlhovekosti nie sú spoľahlivými predmetmi pre užšie chronologické vymedzenie. Možno ich datovať len rámcovo do neskorolaténskeho obdobia, resp. druhej polovice 1. stor. pred n. l. Nádoby typu Eggers 91/92 sa vyskytujú aj na lokalitách po prelome letopočtov. Držadlo z misy Eggers 91/92 na Vydrici pochádza zo zánikového horizontu a na lokalite sa tak vyskytuje v súvislosti so samotným záverom oppida. Iné bronzové predmety vyskytujúce sa na neskorolaténskych lokalitách, ako drždá zrkadielok či chirurgické nástroje, neboli v bratislavskom oppide doposiaľ identifikované (publikované) a ich prípadný výskyt nemožno jednoznačne vylúčiť. Špecifickú skupinu v kategórii predstavujú zvony zastúpené v Bratislave dvomi exemplármi a tak im venujem širšiu pozornosť.

3.1.2.2 KERAMIKA

Italická importovaná keramika v bratislavskom oppide je zastúpená jemnou, prevažne stolovou keramikou, ktorú delím na príslušné skupiny (čierno listrovaná keramika, Aco poháre, terra sigillata a i.). Z kvantitatívneho hľadiska sa v oppide vyskytuje len v malom počte. Pre porovnanie možno uviesť polohu nádvorie hradného paláca, kde na jeden črep Aco pohára pripadá až 34 pohárov domácej proveniencie (pomer importovanej stolovej keramiky k domácej keramike sa môže mierne meniť vzhľadom na komplexné vyhodnotenie polohy, zrejme nie však výrazne). V doposiaľ analyzovanom súbore ide o stolovú keramiku, aká sa nachádza aj na iných lokalitách severne a východne od Álp. Kontakty s italickým prostredím sa prejavujú v keramickom materiáli taktiež imitovaním niektorých tvarov.

Osobitnou skupinou vzhľadom na kvantitu sú transportné amfory, ktoré zároveň predstavujú najpočetnejší import vzhľadom na minimálny počet jednotiek. Špecifikom tejto kategórie je dôvod ich importu. Amfory sa nedovážali primárne za účelom nádoby samotnej, ale dôvodom boli v amforách importované potravinové komodity, ktoré svedčia o stravovacích preferenciách obyvateľov. V práci som taktiež poukázal na doposiaľ neposudzované značky na pokrievkach, ku ktorým uvádzam analógie z príslušných lokalít.

3.1.2.3 SKLENENÉ NÁDOBY

V oppide sú doložené minimálne štyri nádoby z nefúkaného skla, dve z nich možno typologicky vymedziť. Vzhľadom na pomerne dlhý chronologický rámec výroby sklenených nádob, ako aj možnosť ich dlhodobého užívania ako exkluzívnych predmetov umeleckého remesla (pokiaľ sa nerozbili), nemožno ich užšie chronologicky vymedziť.

3.1.2.4 GEMY

Medzi autentické importy gem v bratislavskom oppide možno jednoznačne zaradiť len jednu gemu s vyobrazením včely (alebo muchy). Ikonografický rozbor nie je jednoznačný a venujem sa mu v práci. Zaradenie druhej gemy s Fortunou medzi oppidálne importy uvádzam len ako hypotézu. Do oppidálneho obdobia možno potenciálne zaradiť aj gemu s mužskou postavou. Ide o gemy, ktorých výtvarné a technologické prevedenie umožňuje ich datovanie ako gem neskororepublikánskeho obdobia.

3.1.2.5 MINCE

V tejto kategórii uvádzam najskôr republikánske mince doložené v oppide a následne domáce razby, ktorých vybrané motívy imitovali republikánske predlohy. Nepočetný výskyt republikánskych mincí v bratislavskom oppide naznačuje, že rímske mince sa podieľali na peňažnom obehu len minimálne. Vysvetľuje to predovšetkým užívanie domácich mincí a zároveň pravdepodobne pokles množstva mincí v obehu v samotnom Ríme - menej mincí sa vydávalo a viac sa mince tezaurovali ako dôsledok občianskych nepokojov. Nízke zastúpenie strieborných republikánskych razieb možno potenciálne zdôvodniť aj tézou o užití importovaných mincí ako suroviny pre domáce razby; k verifikácii však v súčasnosti neexistujú hypotézu overujúce exaktné analýzy mincových kovov.

V rámci domácich razieb analyzujem motívy republikánskych denárov, ktoré boli imitované na bratislavských minciach, predovšetkým tetradrachmách. Venujem sa tiež latinkou písaným legendám. Klasifikácia rímskych predlôh ukazuje, že bratislavské mince prejavujú značnú mieru eklektizmu pri používaní rímskych vzorov a pri hodnotení z rímskej perspektívy pôsobia excentricky. Nápadná je tiež hmotnosť tetradrachmiem, ktorá mohla zodpovedať štyrom republikánskym denárom. Kolísajúca hmotnosť (priemerne 17 a 16 g) by mohla poukazovať na postupnú konvergenciu tetradrachmiem voči rímskemu denáru vo vybranom období činnosti mincovne. Bratislavské mince tak predstavujú len čiastočnú kultúrnu (výtvarnú) a ekonomickú konvergenciu smerom k Rímu, no môžu byť súčasťou

prípadného pokusu Ríma o unifikáciu obeživa v dunajskej oblasti na báze rímskeho denára ako dôsledku plánovanej rímskej expanzie v 1. stor. pred n. l.

3.1.2.6 SUROVINY

V tejto kategórii sa bližšie venujem nálezu mosadzného ingotu (hrivny) a hrudke farbiva, tzv. egyptská modrá. Bratislavský mosadzný ingot predstavuje pozoruhodný nález v európskom (neskoro)laténskom prostredí. Hoci staršie bádanie predpokladalo užívanie mosadze, resp. distribúciu mosadzných predmetov, v stredoeurópskom priestore až od augustovského obdobia, resp. po prelome letopočtov, posledné výskumy a prehodnocovanie predmetov zo starších nálezov poukazujú na jej výskyt už v neskorolaténskych kontextoch. Mosadz, odolnejšia a vizuálne atraktívnejšia ako bronz, mohla byť efektívnym nástrojom v ekonomických a spoločenských kontaktoch Rimanov s ostatnými spoločenstvami. Na zamieňanie mosadze so zlatom upozornil v rímskom prostredí už Cicero (v kontexte morálne rozpravy). V práci uvádzam materiálové a typologické analýzy ingotu a úvahy o užívaní mosadze v tomto období severovýchodne od Álp.

3.1.2.7 NEVIDITEĽNÉ IMPORTY

Popri importoch materiálnej kultúry dochádzalo medzi Stredomorím a oblasťou laténskej Európy k výmene, resp. transformácii tzv. neviditeľných importov, ktoré N. Venclová definuje ako „products of mind“. K imitácií italických predlôh dochádzalo v prípade keramiky. Hmatateľným dokladom prenosu vzdelanosti v bratislavskom oppide patria doklady o užívaní latinského písma. K neviditeľným importom radím aj technologické postupy. V bratislavskom oppide problematiku najokázalejšie demonštruje kamenná architektúra realizovaná v štandardoch rímskeho staviteľstva.

3.1.2.8 PÍSMO

V bratislavskom oppide sa písmo vyskytuje v dvoch prípadoch: na minciach a na keramike. Intenzívne užívanie latinského písma dokladajú predovšetkým mince s razenými legendami, menami pravdepodobne bratislavských monetárov. Druhú kategóriu zastupujú nápisy na domácej a importovanej keramike. Nápisy sú realizované v latinskej kurzíve. Pri ich prepise vychádzam z abecedy latinskej kurzívy podľa T. Luginbühla a P.-Y. Lamberta *Graffiti* na domácej keramike sú zastúpené štyrmi exemplármi. Pomerne viac nápisov sa vyskytuje na črepech z transportných amfor. Zastúpené sú dva typy nápisov – maľované

(*tituli picti*) a do povrchu špicatým predmetom vyryté *graffiti*. V práci predkladám tiež pokus o transkripciu a interpretáciu vybraných nápisov.

V kapitole uvádzam tiež nálezy písacích nástrojov – stylov. Pečatná schránka objavená na hradnom vrchu nemusí jednoznačne súvisieť s užívaním písma. V súvislosti s jej nálezovým kontextom spolu s depotom mincí možno uvažovať aj o jej alternatívnom použití na mešci s mincami ako dokladujú nálezy z Kalkriese alebo Trevíru.

3.1.2.9 KAMENNÁ ARCHITEKTÚRA

V kategórii italických importov v oppide považujem kamennú architektúru za import najokázalejší vzhľadom na rozsah a náročnosť prevedenia. Vykazujú užitie rímskych stavebných postupov, importovaného materiálu, rímskeho inžinierstva. V práci hodnotím urbanizmus kamennej zástavby všeobecne, samotné stavby a ich predpokladané funkcie a ich výtvarné prevedenie (podlahy, omietky). K vybraným architektúram predkladám tiež dohľadané analógie.

Bratislavské architektúry, hoc technicky a výtvarne zodpovedajúce rímskym/italickým štandardom, vychádzajú skôr z tradície miestneho (laténskeho), drevozemného staviteľstva a kánonom dispozičného riešenia rímskych (italických) domov neskororepublikánskeho obdobia plne nezodpovedajú. Analógie k nim možno sledovať v oblastiach východne a západne od Álp (napr. Nauportus, Magdalensberg, Bibracte a i.). Zástavba je do istej miery výsledkom plánovaného urbanizmu s možnými náznakmi hierarchizácie stavieb – zástavba na nádvorí a na nižšie položených terasách. Architektúra ako výraz ekonomických a organizačných schopností miestnych elít a spoločnosti vypovedala o materiálovej a ideovej stránke.

3.2 RÍMSKE OBDOBIE

V prehľade dejín bádania rímskeho obdobia predstavujem základné myšlienkové prúdy, ktoré formovali tézy o rímskom osídlení v Starej Bratislave. Historiografiu rozdeľujem na tri vývojové obdobia a jednotlivých autorov do štyroch skupín. Na rozdiel od historiografie oppidálneho obdobia možno problematiku rímskych dejín a Starej Bratislavy sledovať už od čias humanistických autorov. Doloženie rímskeho pôvodu niekdajšieho hlavného a korunovačného mesta Uhorského kráľovstva bolo v renesančnom i osvietenskom období akiste aj otázkou prestíže. Potvrdiť rímsky pôvod mali nálezy rímskeho stavebného materiálu

objavené v kontexte pozitivizmu v archeológii 19. storočia. V súvislosti s archeologickými výskumami v Starej Bratislave vzniklo niekoľko archeologických a historických interpretácií a preto autorom 20. stor. venujem širší priestor.

Rímske importy v Starej Bratislave zaraďujem do jednotlivých kategórií a v rámci nich do príslušných skupín. Importy analyzujem, uvádzam ich nálezový kontext a v prípade vybraných dochádzam k novým interpretáciám. Jednotlivé kategórie priebežne súhrnne vyhodnocujem; ostatne podobne ako v prípade kategórií importov oppidálneho obdobia.

3.2.2.1 KOVOVÉ PREDMETY

Do tejto kategórie možno zaradiť len tri predmety – noricko-panónsku sponu typu A 236, variant n (?), fragment bronzovej nádoby – naberačky (?) a malý zvonček, ktorého nálezový kontext nie je jednoznačný a nemusí súvisieť s historickým osídlením lokality.

3.2.2.2 KERAMIKA

Rímsko-provinciálna keramika patrí k častým importom v oblasti juhozápadného Slovenska počas celého rímskeho obdobia. Komplexné spracovanie rímskych, resp. rímsko-provinciálnych keramických importov v rímskom období (ale aj v neskorolaténskom kontexte) predstavuje vzhľadom na množstvo, uloženie a dostupnosť materiálu problematiku nad rámec dizertačnej práce. Do korpusu keramických importov preto radím primárne publikovaný materiál. Z keramického materiálu bližšie uvádzam signifikantné črepy – terru sigillatu, ktorá je významná tiež z hľadiska datovacích možností, mortáriá a kahance.

3.2.2.3 SKLENENÉ NÁDOBY

V starej Bratislave, resp. v jej bezprostrednom okolí, je doložený len jeden exemplár sklenenej nádoby. Z kresby nálezu, ktorú publikovala M. Pichlerová, ťažko posúdiť či sa jedná o kruhové dno alebo ústie sklenej nádoby (flakónu?). Vzácný výskyt skla na germánskom území všeobecne súvisí pravdepodobne nie len z jeho vysokou cenou, ale aj jeho krehkosťou a s ňou spojenými problémami pri transporte. Medzi najpočetnejšie sklené importované výrobky patrí stolovací riad a menšie fľašky (flakóny) na prepravu tekutín, resp. uchovávanie kozmetických prípravkov. Z chronologického hľadiska možno usudzovať, že sklo sa vyskytuje na germánskych sídliskách potom, keď sa začne postupne vytrácať z hrobov (stupeň B2) a naopak, v období jeho maximálneho výskytu na sídliskách (stupeň C1) jeho počet v hroboch klesá, resp. je takmer nulový

3.2.2.4 PRSTENE

Z nesúrodého súboru predmetov z východného svahu hradného vrchu, bez bližšieho nálezového kontextu, pochádzajú zlatý pečatný prsteň s gemou, fragment zlatého prsteňa z pliešku a gema, ktoré sú datované do rímskeho obdobia. V práci poukazujem na potenciálnu možnosť posunutia datovania zlatého prsteňa s gemou a samostatnej gemy do staršieho, republikánskeho obdobia.

3.2.2.5 MINCE

Aj v prípade mincí z cisárskeho obdobia platí, že nálezový kontext (najmä u starších nálezov) nie je vždy jednoznačný a že aj mince v cisárskom období mohli byť v obehu dlhodobo a preto nemusia vypovedať o chronologických súvislostiach jednoznačne. Nálezy mincí zo Starej Bratislavy nie sú výrazne početné. Vo väčšine prípadov nie sú známe ich bližšie nálezové okolnosti. Spolu ide zrejme o dvanásť mincí z cisárskeho obdobia. Nálezy analyzujem v kontexte ostatných mincových nálezov z bratislavskej brány. Prehľad v tabuľkách 5 a 6 ukazujú, že najvyšší počet mincí v Starej Bratislave a v naddunajskej oblasti bratislavskej brány predstavujú razby tzv. adoptívnych cisárov (38 mincí pre interval 96 rokov), Severovcov (33 mincí pre interval 42 rokov) a tzv. vojenských cisárov (54 mincí pre interval 49 rokov), t. j. stupne B2/C1 až C2/C3. Vzhľadom na dlhodobý obeh mincí nie je vylúčené, že napr. mince z 2. stor. boli uložené neskôr, napr. v severovskom období a pod. Vyšší počet ukazuje aj obdobie po roku 284, resp. od čias Constantina I., ktoré všeobecne v oblasti stredného Dunaja predstavuje novú vlnu prílevu mincí. Nálezy zrejme poukazujú na reflexiu sociálno-ekonomickej stability na dunajskej hranici.

3.2.2.6 DOKLADY STAVEBNEJ ČINNOSTI

Doklady stavebnej činnosti v rímskom období neboli na území Starej Bratislavy jednoznačne doložené nálezmi architektúry *in situ*. Len dva torzá murív vyskytujúcich sa na hradnom vrchu možno hypoteticky zaradiť do rímskeho obdobia. Vzhľadom na ich stratigrafické nálezové situácie ide o murivá staršie ako horizonty 11. stor. Nakoľko sa obe nachádzajú na hradnom kopci, nemožno vylúčiť ich datovanie v kontexte kamenných architektúr z oppidálneho obdobia. Na mieste predpokladaného staršieho muriva v juhozápadnom bastióne bola v 11. stor. založená fortifikácia. Vzhľadom na túto skutočnosť a tiež polohu v rámci hradného kopca možno ako o jednej z možností staršieho muriva predpokladať, že vznikol za účelom fortifikačnej stavebnej aktivity. Nemožno však vylúčiť ani iný účel a z dôvodu stavu výskumu ani bližšie hodnotiť. Stavebnú aktivitu v rímskej dobe

v Starej Bratislave naznačujú opracované kamene a stavebné terakoty z rímskej doby, ktorú sú vôbec najpočetnejším importom v Starej Bratislave pre rímske obdobie. Pochádzajú však zo sekundárnych polôh a preto problematiku stavebnej aktivity možno posudzovať len v rovine hypotézy.

Priestorová analýza ukazuje, že sekundárne užitý kamenný materiál sa koncentruje na hradnom vrchu a následne prevažne smerom do východného podhradia a oblasti Laurinskej ulice. Lokality korešponujú s postupným rozvojom formujúceho sa osídlenia mestského charakteru (hrad a jeho suburbium) a výstavbou významných objektov (sakrálne, reprezentačné, obytné) v období do udelenia mestských privilégií v roku 1291. Stavebné terakoty predstavujú druhú kategóriu stavebného materiálu v Starej Bratislave. Podobne ako opracované kamene, aj stavebné terakoty boli archeologickým výskumom potvrdené v sekundárnych polohách a to predovšetkým v murivách datovaných do 9. až 13. stor. na niekoľkých polohách. Zo stavebných terakot boli doložené tehly a strešné krytiny (tegulae, imbrices). V súbore nálezov sa vyskytujú kolky 10., 14. a 15. légie, v jednom prípade asi 13. légie a kolok Attiliae Firmae. Sumarizujem, že stavebný materiál v Starej Bratislave môže:

1. pochádzať zo zadunajskej oblasti, z tunajších rímskych objektov a do Starej Bratislavy bol privezený ako stavebný materiál po zániku týchto stavieb.

2. pochádzať z naddunajskej oblasti, z objektov postavených v štandardoch rímskeho staviteľstva. V rámci bratislavskej brány ide o lokality Devín, Dúbravka, Podunajské Biskupice a neďalekú Stupavu. Vzhľadom na zhodný kolkovaný materiál a možnosti transportu (po vodnej ceste) možno uvažovať v podstate jedine o Devíne. Ide však o lokalitu, ktorá bola osídlená aj po rímskej dobe a s intenzívnou stavebnou činnosťou aj v stredovekom období. Preto možno skôr predpokladať, že rímsky stavebný materiál bol využitý priamo na lokalite a nie ešte aj transportovaný do Starej Bratislavy.

3. pochádzať z bližšie neznámej stavby priamo zo Starej Bratislavy, ktorej poloha či funkcia nie sú bližšie známe. Takáto hypotetická stavba, nie nutne vojenského charakteru, mohla stáť na hradnom vrchu či v priestore neskoršieho stredovekého mesta.

3.2.2.7 OSTATNÉ

Do tejto kategórie radím predmety, ktoré sa prostredníctvom súkromných osôb dostali do múzejných zbierok a za miesto ich nadobudnutia je v starších záznamoch uvedená Bratislava. V minulosti sa nimi argumentovalo v súvislosti s rímskym osídlením v Starej Bratislave. Nemožno však vylúčiť, že s Bratislavou sú spojené z dôvodu fenoménu zberateľstva či priekupníctva umelecko-historických predmetov. Lokácia Bratislava zrejme

predstavuje miesto nadobudnutia/nákupu daného predmetu a tak predmety nesúvisia s historickým osídlením Starej Bratislavy.

.2.2.8 PROBLEMATIKA GERMÁNSKEHO OSÍDLENIA

Hoci sa v mojej práci venujem rímskym importom tak, ako som ich definoval v úvode tretej kapitoly, v tejto podkapitole hodnotím problematiku osídlenia Starej Bratislavy vzhľadom na germánske osídlenie bratislavskej brány, resp. juhozápadného Slovenska v rímskej dobe. V archeologickom a historickom bádani o osídlení Starej Bratislavy v rímskej dobe dominovali presvedčenie a interpretácia o existencii rímskeho vojenského tábora alebo rímskeho objektu vojenského charakteru. Väčší dôraz sa preto kládol na predmety rímskej (rímsko-provinciálnej) proveniencie a nálezy germánskeho pôvodu neboli zvlášť v tomto kontexte vyhodnocované. Zároveň rímske importy sa vyhodnocovali predovšetkým v kontexte interpretácie rímskeho osídlenia, teda ako doklady pobytu Rimanov na území mesta a na nálezy germánskeho pôvodu nebol zvlášť kladený dôraz. Napriek tomu nálezy germánskeho pôvodu, predovšetkým keramika, boli na území Starej Bratislavy doložené a radím ich do korpusu posudzovaných predmetov vzhľadom na osídlenie Starej Bratislavy v rímskej dobe.

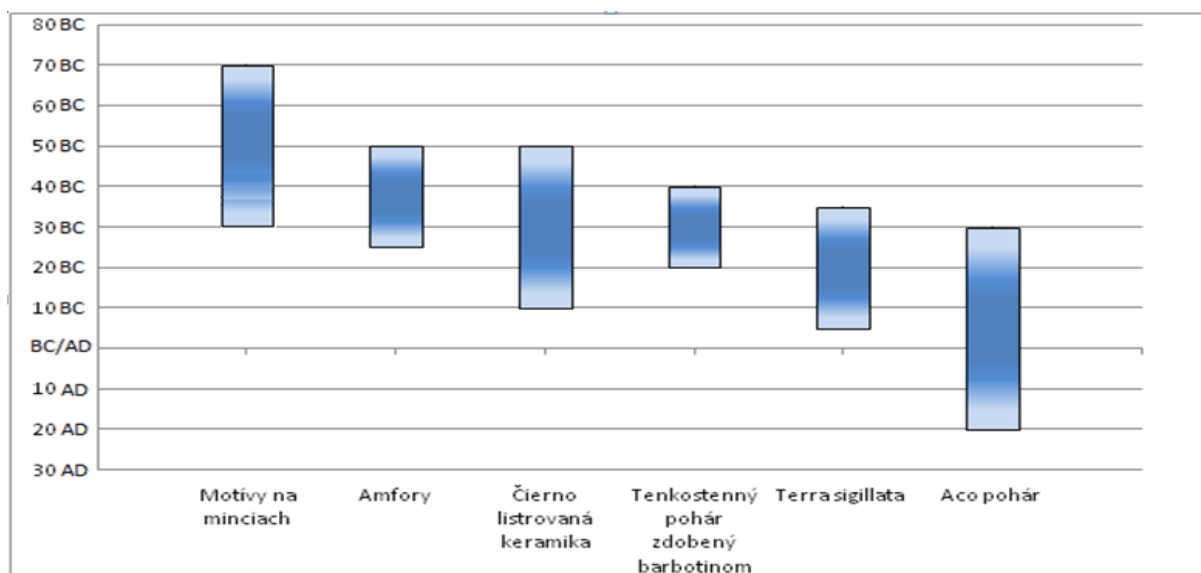
Ťažisko predmetov rímskej (rímsko-provinciálnej) a germánskej proveniencie, ktoré možno užšie chronologicky vymedziť spadá do stupňa C1, teda do obdobia po markomanských vojnách a obdobia Severovcov. Pre toto obdobie sú v oblasti bratislavskej brány a jej bezprostredného okolia doložené germánske sídla, tzv. rezidencie na Devíne (tu viac kamenných architektúr), v Dúbravke a v bezprostrednom susedstve bratislavskej brány v Stupave (na tejto lokalite pred vznikom tzv. rezidencie mohol stáť rímsky objekt vojenského charakteru). V stupni C2 a C3 stála takáto stavba aj v Podunajských Biskupiciach.

4 VÝSLEDKY A DISKUSIA

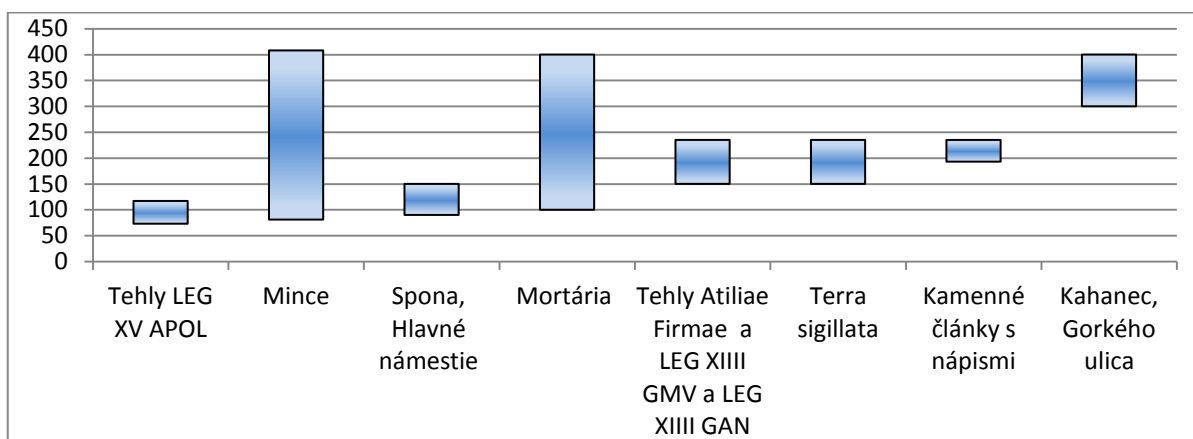
Jednotlivé kategórie rímskych importov som priebežne vyhodnocoval v texte práce. Takéto hodnotenie importov mi umožnilo posudzovať tému práce v rámci procesu jej tvorby a tak zamýšľať a stavať nové otázky. V štvrtej kapitole preto najskôr predstavujem výsledky, t. j. rímske importy v Starej Bratislave súhrnne, a to zvlášť pre neskorolaténske (oppidálne) obdobie a zvlášť pre rímske (cisárske) obdobie. Na základe týchto výsledkov práce uvádzam niekoľko postulátov a interpretácií, v ktorých sa taktiež opieram o literatúru citovanú v texte

práce. Diskusiou predstavujem niekoľko myšlienok a interpretácií (do istej miery) historického charakteru a upriamujem sa na v úvode nastolenú výskumnú otázku „*Akú úlohu zohrali Rimania v priestore Starej Bratislavy a bratislavskej brány?*“, ktorú súhrnne hodnotím v závere práce.

Graf 3: Chronologický rámeč vybraných kategórií rímskych importov v oppide

Graf 5: Chronologický rámeč vybraných kategórií rímskych importov rímskej doby

5 ZÁVER

Na základe priebežne vyhodnocovaných kategórií rímskych importov v príslušných podkapitolách, výsledkov a diskusie v závere reflektujem v úvode nastolenú hlavnú výskumnú otázku práce: „*Akú úlohu zohrali Rimania v priestore Starej Bratislavy a bratislavskej brány?*“

Rimania nadviazali užšie kontakty so stredodunajskou oblasťou a bratislavskou bránou už v 1. stor. pred n. l. v kontexte neskorolaténského osídlenia regiónu. Existencia bratislavského oppida v Starej Bratislave súvisela s konkrétnymi udalosťami v období (70)/60/50 až 40/30/20. Zrejme aj rímsky záujem a s Rimanmi realizované kontakty boli jedným z akumulátorov jeho intenzívneho rozvoja. Hoci za súčasného stavu výskumu nemožno jednoznačne interpretovať zánik oppida, v súvislosti s tu (a na Devíne) realizovanými rímskymi kontaktmi možno lepšie rozumieť rímskemu vojenskému postupu k strednému Dunaju okolo prelomu letopočtov, resp. v roku 6 n. l.

Predtým v oppide realizované rímske kontakty majú po prelome letopočtov iný charakter definovaný stálou prítomnosťou rímskeho vojenstva a administratívy na ľavom brehu Dunaja. Staršie predpoklady o existencii rímskeho tábora, resp. dlhšej vojenskej prítomnosti na území Starej Bratislavy neboli doposiaľ potvrdené. Hoci prítomnosť rímskych vojakov v súvislosti s istými epizodickými udalosťami nemožno úplne vylúčiť, vzhľadom na charakter germánskeho osídlenia v bratislavskej bráne, možno predpokladať, že Rimania oblasť kontrolovali predovšetkým prostredníctvom kontaktov a Rimanom naklonenými germánskymi elitami. Práca sa zaoberá aj otázkou tzv. rezidencie na území Starej Bratislavy.

Kontakty posudzované v dizertačnej práci primárne z pohľadu rímskych importov (a teda rímskymi očami) je zároveň potrebné posudzovať v kontexte materiálu domácej proveniencie pre obe vymedzené obdobia. Význam rímskych importov pritom nemožno posudzovať len kolonialisticky s predikovaním rímskej dominancie, ako som v konkrétnych príkladoch uviedol v historiografickej rešerši. Z realizovaných kontaktov profitovali obe zúčastnené strany. Územie Starej Bratislavy a bratislavskej brány tak predstavuje zaujímavú oblasť pre štúdium rímskej expanzie a jej následnej prítomnosti a z nej vyplývajúcich kontaktov a vzťahov vzájomne oboch participujúcich strán.

DIZERTAČNÁ PRÁCA, ŠTATISTICKÉ ÚDAJE

Rozsah: 364 strán, 737 847 znakov (vrátane medzier)

Počet katalogizovaných predmetov: 119

Počet obrazových príloh: 60

Počet grafov: 6

Počet tabuliek: 6

Počet použitých zdrojov a bibliografií:

- Archív, osobné fondy: 2
- Dokumentácia a inventárne knihy: 12
- Edované pramene: 17
- Literatúra pred rokom 1900: 14
- Ostatná literatúra: 651

VÝBEROVÁ BIBLIOGRAFIA

ADLER-WÖLFL – MOSSER 2015

Adler-Wölfl, K. – Mosser, M.: *Archäologie am Rochusmarkt – Die Grabungen in Wien 3, Rasumofskygasse 29–31*. In Fundort Wien. Berichte zur Archäologie 18, 2015, 4-48.

BERDEN – ČUFAR – HORVAT 2020

Berden, T. – Čufar, K. – Horvat, J.: *Selected Early Imperial Contexts from Nauportus: Breg Area*. In Dolens, H.-Strobel, K. (eds.). *Chronologie und vergleichende Chronologien zum Ausgang der Römischen Republik und zur Frühen Kaiserzeit*. Klagenfurt 2020, 35-62.

ČAMBAL 2004

Čambal, R.: *Bratislavský hradný vrch – akropola neskorolátenskeho oppida*. In Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Supplementum 1. Bratislava 2004.

ČAMBAL 2019

Čambal, R.: *Osídlenie juhozápadného Slovenska v strednej a neskorej dobe laténskej a problematika jeho záveru*. In Kovár, B. – Ruttkay, M. (eds.). *Kolaps očami archeológie*. Nitra 2019, 115-136.

GÖBL 1994

Göbl, R.: *Die Hexadrachmenprägung der Gross-Boier. Ablauf, Chronologie und historische Relevanz für Noricum und Nachbargebiete*. Wien 1994.

CHRISANTHOS 2019

Chrissanthos, G. S.: *The Year of Julius and Caesar. 59 BC and the Transformation of the Roman Republic*. Baltimore 2019.

JOBST – URBAN 2002

Jobst, W. – Urban, H. O.: *Carnuntum I. Da oppidum celtico a base militare romana*. In Buora, M. – Jobst, W. (eds.). *Roma sul Danubio. Da Aquileia a Carnuntum lungo la via dell'ambra. Cataloghe e monografie archeologiche dei civici musei di Udine – 6*. Udine 2002, 49-58.

KOLNÍK et al 1993

Kolník, T. et al.: *Doba rímska. Bratislava-mesto*. In Štefanovičová, T. et al. *Najstaršie dejiny Bratislavy*. Bratislava 1993, 236-242.

KUCHARÍK 2024

Kucharík, J.: *Categories of Roman Imports in the Bratislava Oppidum*. In *Slovak Studies: Rivista dell'Istituto Storico Slovacco di Roma*, v tlači.

KUCHARÍK – HARMADYOVÁ – RESUTÍK 2024

Kucharík, J. – Harmadyová, K. – Resutík, B.: *Brass ingot from Bratislava oppidum*, v tlači.

KYSELA 2020

Kysela, J.: *Things and Thoughts. Central Europe and the Mediterranean in the 4th – 1st centuries BC*. Praha 2020.

KYSELA – OLMER 2014

Kysela, J. – Olmer, F.: *The Roman amhorae discovered in the excavation of the Bratislava castle - A preliminary study*. In Musilová, M.–Barta, P.–Herucová, A. (eds.). *Bratislavský hrad. Dejiny, výskum a obnova*. Bratislava 2014, 167-188.

- MILITKÝ – TORBÁGYI 2021
Militký, J. – Torbágyi, M.: *The Hoard of Celtic Coins from Deutsch Jahrndorf (Austria 1855)*. In Památky archeologické CXII (112), 2021, 237-299.
- MUSILOVÁ – BARTA – HERUCOVÁ eds. 2014
Musilová, M. – Barta, P. – Herucová, A. (eds.): *Bratislavský hrad. Dejiny, výskum a obnova*. Bratislava 2014.
- NOVOTNÝ 1987
Novotný, B.: *Bratislava praveká (minulosť územia Bratislavy od najstarších čias po zmenu letopočtu)*. In Horváth, V. (ed.). *Najstaršie dejiny Bratislavy. Referáty zo sympózia 28.-30. októbra 1986*. Bratislava 1987, 33-50.
- PICCOTTINI 1989
Piccottini, G.: *Bauen und Wohnen in der Stadt auf dem Magdalensberg*. Wien 1989.
- PIETA – ZACHAR 1993
Pieta, K. – Zachar, L.: *Mladšia doba železná (laténska)*. In Štefanovičová, T. et al. *Najstaršie dejiny Bratislavy*. Bratislava 1993, 148-182.
- POLLA – VALLAŠEK 1991
Polla, B. – Vallašek, A.: *Archeologická topografia Bratislavy*. Bratislava 1991.
- SCHINDLER-KAUDELKA – MANTOVANI 2018
Schindler-Kaudelka, E. – Mantovani, V.: *La ceramica comune depurata del Magdalensberg*. In Janežič, M. – Nadbath, B. – Mulh, T. – Žižek, I. (eds.). *Nova odkritja med Alpami in Črnim morjem*. Ljubljana 2018, 327-400.
- SZABÓ – TIMÁR – SZABÓ 2007b
Szabó, M. – Timár, L. – Szabó, D.: *La basilique de Bibracte – un témoignage précoce de l'architecture romaine en Gaule centrale*. In *Archäologisches Korrespondenzblatt* 37, 2007, 3, 389-407.
- ŠTEFANOVIČOVÁ 1975
Štefanovičová, T.: *Bratislavský hrad v 9. – 12. storočí*. Bratislava 1975.
- VARSÍK 2011
Varsík, V.: *Germánske osídlenie na východnom predpolí Bratislavy. Sídlišká z doby rímskej v Bratislave-Trnávke a v okolí*. Nitra 2011.
- VARSÍK 2020
Varsík, V.: *Germánske rezidencie na Slovensku*. In *Monumentorum Tutela* 31, 2020, 123-142.
- VRTEL – LESÁK – KOVÁČ – STANÍK 2014
Vrtel, A. – Lesák, B. – Kováč, J. – Staník, I.: *Neskorolaténske osídlenie na nádvorí paláca Bratislavského hradu*. In Musilová, M. – Barta, P. – Herucová, A. (eds.). *Bratislavský hrad. Dejiny, výskum a obnova*. Bratislava 2014, 45-71.
- ZACHAR 1982
Zachar, L.: *Príspevok k problematike bratislavského oppida*. In *Zborník Slovenského národného múzea. História* 22, Bratislava 1982, 31-49.

1 ODBORNÁ ČINNOSŤ AUTORA V ROKOCH 2017 AŽ 2024 SÚVISIACA S TÉMOU DIZERTAČNEJ PRÁCE A DOKTORANDSKÝM ŠTÚDIOM

1.1 AKTÍVNA ÚČASŤ NA KONFERENCIÁCH

- AT THE BORDER OF AGES AND EMPIRES - I SHALL EITHER FIND A WAY OR MAKE ONE.
Tatabánya (HU), 22.-23. 2. 2024
Kucharík – Harmadyová – Resutík: *Brass ingot from the Bratislava oppidum*
- ARCHEOLOGIE BARBARŮ
Brno (CZ), 25.-28.10. 2023
Kucharík – Harmadyová – Resutík: *Mosadzný ingot z bratislavského oppida*
- MESTO A JEHO PAMÄŤ
Bratislava (SK), 17.-18.10. 2018
Kucharík: *Rímska Bratislava prostredníctvom historických a archeologických prameňov*

1.2 PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ

- KUCHARÍK 2024
Kucharík, J.: *Categories of Roman Imports in the Bratislava Oppidum*. In *Slovak Studies: Rivista dell'Istituto Storico Slovacco di Roma*, v tlači.
- KUCHARÍK 2023
Kucharík, J.: *Bratislava v rímskej dobe*. In Múcska, V. – Rybár, L. – Rošková, D.: *Stredná Európa v premenách času. Štúdie k sociálnym dejinám. Druhý zväzok*. Bratislava 2023, 377-390.
- KUCHARÍK 2022
Kucharík, J.: *Elity očami Rimanov. Kvádski králi v svedectvách písomných prameňov*. In Turčan, V. (ed.). *Germánske elity v dobe rímskej na Slovensku*. Bratislava 2022, 13-36.
- KUCHARÍK 2022
Kucharík, J.: *Prezentácia rímskeho kultúrneho dedičstva na Slovensku a výstava Rimania a Slovensko*. In *Pamiatky a múzeá*, 2022, č. 1, s. 44-50.
- KUCHARÍK 2021
Kucharík, J.: *Slovensko v susedstve Rímskej ríše*. In Kucharík, J (ed.): *Rimania a Slovensko. Katalóg výstavy. Romans and Slovakia. Exhibition Catalogue*. Bratislava 2021, 9-23.
- KUCHARÍK 2021
Kucharík, J.: *Prehľad o bádani rímskej doby na Slovensku v minulosti a prezentácia rímskeho kultúrneho dedičstva*. In Kucharík, J (ed.): *Rimania a Slovensko. Katalóg výstavy. Romans and Slovakia. Exhibition Catalogue*. Bratislava 2021, 137-145.
- KUCHARÍK ed. 2021
Kucharík, J (ed.): *Rimania a Slovensko. Katalóg výstavy. Romans and Slovakia. Exhibition Catalogue*. Bratislava 2021.

- **KUCHARÍK 2020**
Kucharík, J.: *Rímska Bratislava prostredníctvom historických a archeologických prameňov*. In Francová, Z. (ed.). *Mesto a jeho pamäť*. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava 2020, 94-111.
- **KUCHARÍK 2017**
Kucharík, J.: *Vazalskí králi cisárskeho Ríma v priestore stredného Dunaja (s dôrazom na Vanniovo kráľovstvo)*. In Adamovič V., Černáková Z., Hudec S., Rada A. (eds.). *Medea*. Bratislava: Univerzita Komenského ; Vydavateľstvo UK, 2017, s. 9-21. ISBN 978-80-223-4375-6.

V spolupráci

- **KUCHARÍK – HARMADYOVÁ – RESUTÍK 2024**
Kucharík, J. – Harmadyová, K. – Resutík, B.: *Brass ingot from Bratislava oppidum*, v tlači.
- **HARMADYOVÁ – KUCHARÍK – RESUTÍK 2024**
Harmadyová, K. – Kucharík, J. – Resutík, B.: *Two Roman Bells (tintinnabula) from the Bratislava Castle*, v tlači.

1.3 VÝSTAVNÁ ČINNOSŤ

- **RIMANIA A SLOVENSKO**
SNM – Historické múzeum, Bratislava (SK), 3.12. 2021-8.1. 2023
Kucharík a kol.
- **BIATEC.NONNS. KELTEN AN DER MITTLEREN DONAU. A RCHÄOLOGISCHE NEUENTDECKUNGEN IN DER SLOWAKISCHEN HAUPTSTADT BRATISLAVA**
Archäologisches museum, Frankfurt am Main (DE), 8.5.-1..12. 2019
Kucharík – Musilová – Čambal – Harmadyová – Gondová

1.4 VEDECKO-VÝSKUMNÝ POBYT

- Rím, marec 2023, Slovenský historický ústav v Ríme

1.5 ORGANIZÁCIA ODBORNÝCH EXKURZIÍ

- **RIMANIA NA STREDNOM DUNAJI**
Viedeň – Carnuntum – Bratislava – Budapešť, 19.-22.10. 2023
(v spolupráci s J. Kysela)
- **RIMANIA NA STREDNOM DUNAJI**
Viedeň – Carnuntum – Bratislava – Komárno – Komárom - Budapešť, 23.-27.10. 2019
(v spolupráci s J. Kysela, T. Janek)
- **KELTSKÁ BRATISLAVA**
Bratislava, 8.6. 2018

1.6 UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU UNIVERZITY KARLOVY, PREDNÁŠKY

- BRATISLAVA V DOBĚ ŘÍMSKÉ VE SVĚTLE NEJNOVĚJŠÍCH VÝZKUMŮ, 19.1. 2024
- GERMÁNSKÉ ELITY NA STŘEDNÍM DUNAJI, 11.2. 2022
- HRANICE ŘÍMSKÉ A BARBARSKÉ KULTURY - BRATISLAVSKÁ BRÁNA (PORTA HUNGARICA), 28.1. 2022

1.7 MEDZINÁRODNÉ DNI ARCHEOLOGIE, UNIVERZITA KARLOVA, KRÁTKE PREDNÁŠKY

- 2019: Rímske pamiatky na strednom Dunaji - návrh lokalít do Zoznamu UNESCO
- 2018: Bratislavské keltské oppidum vo svetle najnovších nálezov

2 OSTATNÉ ODBORNÉ AKTIVITY POČAS TRVANIA DOKTORSKÉHO ŠTÚDIA V ROKOCH 2017 AŽ 2024, KTORÉ PRIAMO NESÚVISIA S TÉMOU DIZERTAČNEJ PRÁCE

2.1 ZAMESTNANIE

- **2020 - SÚČASNOSŤ**
Slovenské národné múzeum – Historické múzeum, Oddelenie starších dejín, kurátor
- **2016 - 2020**
Slovenské národné múzeum – Historické múzeum, Oddelenie prezentácie a vzdelávania, Múzejný pedagóg s kumuláciou odborných úloh

2.2 OSTATNÉ PRACOVNÉ SKÚSENOSTI

- **2017 - SÚČASNOSŤ**
Academia Sapientia, vedenie vzdelávacieho kurzu Dejiny a pamiatky Bratislavy I a II
- **2016 - 2022**
Vydavateľstvo DAJAMA - autor knižných publikácií a spoluautor vedomostno-vzdelávacích hier
- **2017**
RTVS, rešeržér, príprava podkladov pre pripravovaný seriál z historického obdobia

2.3 AKTÍVNA ÚČASŤ NA KONFERENCIÁCH

- SLOVENSKO MUZEJSKO DRUŠTVO
Velenje (SI), 3.6. 2024
Kucharík – Harmadyová: *Slovenské národné múzeum a Bratislavský hrad*

- KOMUNIKACE S NÁVŠTĚVNÍKY SE SPECIÁLNÍMI POTŘEBAM
Praha, (CZ), 29.-30.5. 2024
Kucharík: *Rimania na dotyk - kniha pre nevidiacich a slabozrakých*
- Z PRACHU DEPOZITÁRA
Bratislava (SK), 24.3. 2023
Kucharík: *Tubus Fittulus v SNM-Historickom múzeu*
- ARCHEOLOGIE BARBARŮ
Písek (CZ), 8.-10. 9. 2022
Kucharík: *Rimania a Slovensko, poster*
- FORTIFIKAČNÉ SYSTÉMY NA ÚZEMÍ BRATISLAVY OD PRAVEKU PO 2. SVETOVÚ VOJNU
(DO ROKU 1945)
Bratislava (SK), 05.12. 2018
Kucharík: *Obranné nariadenia a úpravy bratislavského mestského opevnenia v prvej polovici 16. storočia.*
- VZDELANOSŤ A JEJ PREMENY V DEJINÁCH
Bratislava, 24.-26.11. 2017
Kucharík: *Učíme sa dejiny a archeológiu v múzeu : Príklad dvoch interaktívnych výstav o našich dejinách so zameraním na deti.*

2.4 PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ

RECENZOVANÉ ŠTÚDIE, KONFERENČNÉ ZBORNÍKY

- KUCHARÍK 2019
Kucharík, J.: *Obranné nariadenia a úpravy bratislavského mestského opevnenia v prvej polovici 16. storočia.* In Šimončín-Koóšová, P. – Gondová, A. (eds.): *Fortifikačné systémy na území Bratislavy. Od praveku po 2. svetovú vojnu. Zborník príspevkov zo sympózia.* Bratislava : Mestský ústav ochrany pamiatok v Bratislave, 2019, s. 195-215.
- KUCHARÍK 2017
Kucharík, J.: *Bratislavskí vysokoškoláci a pochod mestom 16. novembra 1989.* In Jašek P. (ed.). 1989. Rok zmeny. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2017, s. 154-184.

PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE, METODICKÉ ČLÁNKY, SPRÁVY

- KUCHARÍK 2023
Kucharík, J.: *PP: Projekt Piffel.* In: *Pamiatky a múzeá, 2023, č. 1, s. 59-62.*
- KUCHARÍK 2022
Kucharík, J.: *Múzejný pedagóg +. Príklady spolupráce v Slovenskom národnom múzeu-Historickom múzeu.* In: Kráľovičová, V.-Kunšteková, Z. (eds.). *Na spoločnej ceste II. Kolokvium a metodika pre komunikáciu a spoluprácu múzejných pracovníkov.* Banská Bystrica 2022, s. 31-46.

- KUCHARÍK 2022
Kucharík, J. *Výstava Rimania a Slovensko v SNM - Historickom múzeu*. In *Múzeum*, 2022, č. 2, s. 67.
- HUTŤANOVÁ – KUCHARÍK 2022
Hutťanová, J. – Kucharík, J. *SNM – Historické múzeum v korona období 2020 – 2021*. In *Múzeum*, 2022, č. 1, s. 22 – 24.
- KUCHARÍK 2020
Kucharík, J.: *Benka maľuje Slovensko. Vzdelávací program k výstave Martin Benka v SNM-Historickom múzeu*. In *Múzeum 2*, 2020, s. 61-63.
- KUCHARÍK – MUSILOVÁ 2019
Kucharík, J. - Musilová, M.: *Biatec.Nonnos – Kelti na strednom Dunaji vo Frankfurte nad Mohanom*. In *Pamiatky a múzeá*, č. 2., 2019, s. 62-64.
- HUTŤANOVÁ – KUCHARÍK 2018
Hutťanová, J. – Kucharík, J.: *Edukačné aktivity k Česko-slovenskej/Slovensko-českej výstave*. In *Múzeum*, č. 4, 2018, s. 41-43.
- HUTŤANOVÁ – KUCHARÍK 2018
Hutťanová, J. – Kucharík, J.: *Výstavu Majster Pavol z Levoče. Ruky a zlato v službe ducha videli aj slabozrakí a nevidiaci návštevníci*. In *Múzeum*, č. 2, 2018, s. 46-48.
- KUCHARÍK 2017
Kucharík, J.: *Bratislava v čase Asterixa a Obelixa*. In *Múzeum*, 2017, roč. 63, č. 3, s. 19-21.

POPULÁRNO-NÁUČNÉ

- KUCHARÍK 2024
Kucharík, J.: *Rimania na dotyk. Dejiny, spoločnosť, kultúra. Kniha pre nevidiacich a slabozrakých*. Bratislava : Slovenské národné múzeum, 2024.
- KUCHARÍK 2021
Kucharík, J.: *Rimania. Interaktívna knižka*. Bratislava : SNM – Historické múzeum, 2021, 72. s.
- KUCHARÍK 2020
Kucharík, J.: „*Deň pred Prahou*“. *Študentský manifestačný pochod v Bratislave 16. novembra 1989*. In E. Belušák – P. Jašek – L. Lubušská – Z. Luprichová (eds.). N89. *Cesta k slobode*. Bratislava : SNM-Historické múzeum, 2020, s. 37-40.
- KUCHARÍK 2019
Kucharík, J.: *Biatec a Nonnos z Bratislavy. Detský sprievodca*, Frankfurt nad Mohanom, 2019, 16 s.
- KUCHARÍK 2019
Kucharík, J.: *Tatry. Vysoké, Belianske, Západné. Turistický sprievodca*. Bratislava : Dajama, 2019, 240 s.

- KUCHARÍK 2018
Kucharík, J.: *Spiš. Slovenský raj, Levoča, Kežmarok. Turistický sprievodca*. Bratislava : Dajama, Bratislava 2018, 240 s.
- KUCHARÍK 2017
Kucharík, J.: *Európa, najkrajšie výlety. 1. diel. Turistický sprievodca*. Bratislava : Dajama, 2017, 240 s.
- KUCHARÍK 2017
Kucharík J.: *Renesančné mestá. Od ideálov k výstavbe*. In Historická revue, 2017, roč. 28, č. 8, s. 72-75.

2.5 VÝSTAVNÁ ČINNOSŤ

- KRATKA ZGODOVINA BRATISLAVSKEGA GRADU / A BRIEF HISTORY OF BRATISLAVA CASTLE
Muzej Velenje (SI), 3.6.-4.8. 2024
Kucharík, odborná spolupráca J. Harmadyová, P. Barta
Panelová výstava s kópiami predmetov a modelmi
- PP: PROJEKT PIFFL
SNM – Historické múzeum, Bratislava (SK), 25.6. 2022 – súčasnosť
Kucharík
Panelová výstava